

IVAN BOSCO

Uspomene iz Oratorija

svetog Franje Saleškoga od 1815. do 1855.

Naslov izvornika:
Giovanni Bosco: *Memorie dell'Oratorio
di San Francesco di Sales dal 1815 al 1855*

Nakladnik i copyright za hrvatsko izdanje:

© 2018 by SALESIANA d.o.o.
Omiška 8, Zagreb
salesiana@salesiana.hr
www.salesiana.hr

Za nakladnika: Mihovil Kurkut

Prijevod: Rudi Paloš
Lektura: Vjeročka Ban
Grafičko oblikovanje korica: Marin Škarica
Grafička priprema: Salesiana d.o.o.
Tisak: Denona« d.o.o., Zagreb

ISBN 978-953-205-166-7

IVAN BOSCO

Uspomene
iz Oratorija

*svetog Franje Saleškoga
od 1815. do 1855.*

Salesiana

Zagreb, 2018.

PREDGOVOR

Knjižicu koju držiš u ruci napisao je svetac Katoličke Crkve, otac velike duhovne obitelji, jedan od onih velikana koji imaju važno mjesto ne samo u crkvenoj nego i općoj povijesti. Sveti Ivan Bosco (1815. – 1888.) utemeljitelj je redovničkih družbi, otac siromaha, odgojitelj, čudotvorac, vizionar i neumorni organizator.

Uspomene iz Oratorija svetog Franje Saleškoga od 1815. do 1855., kako glasi puni naslov ovog spisa, autorovo su čitanje povijesti Oratorija, najdražeg i najvažnijeg djela koje je ustanovio torinski svetac. Tekst je napisan, kako sâm autor kaže, »po zapovijedi koju on nije mogao odbiti«, naime papa Pio IX. nastojao je stalno da don Bosco ostavi zapisan osvrt na početke svoga djelovanja. Zasigurno je papa, kao i sâm don Bosco, bio svjestan da sâm Bog djeluje u životu siromašnoga torinskog svećenika. Stoga će Ivan Bosco cijelim spisom izraziti vlastito uvjerenje da je oratorij ustanova koju je sâm Gospodin želio za spasenje mladeži.

Autor je ovo djelo pisao između 1873. do 1875., u trenutku kad se borio za priznanje i neovisnost vlastite družbe i kad je shvatio da treba formirati i animirati mladu redovničku zajednicu u nastajanju. Zanimljivo je da je don Bosco ovaj tekst namijenio isključivo svojim

sinovima uz zabranu ikakvog objavljivanja za vrijeme svog života i nakon vlastite smrti. Tu zabranu salezijanci će prekršiti 1946. godine i tako ovaj biser darovati cijelom svijetu. Proučavatelji salezijanske povijesti s pravom napominju da se ovdje radi o najosobnijem i najiskrenijem don Boscovu djelu. Kroza nj možemo upoznati um, srce i dušu neumornog apostola mladih koji je vjerovao da svaki njegov korak, pa i najveće kušnje, rane i poteškoće nisu bili drugo nego put kojim ga je Providnost vodila.

Uspomene prvenstveno nisu ni povijesno niti autobiografsko štivo nego se više radi, kako kaže don Pietro Braidò, o »pedagoškoj raspravi« usmjerenoj onima koji će njegovo djelo nastaviti. Don Boscu, kao i u prijašnjim izdavačkim pothvatima, važnija je poruka nego sama povijest, on je prije svega bio vrstan pripovjedač koji je na srcu imao uvijek i samo spas duša. Stoga su *Uspomene* prvenstveno teološka i pedagoška povijest oratorija. Ovo djelo najpotpunije govori o preventivnom sustavu, salezijanskoj duhovnosti i radu s mladima. U skladu s time svaki put kad Ivan Bosco govori o sebi, nakana mu je posvjedočiti što je Gospodin u njegovu životu činio. On je zapravo svjedok i evangelizator mladih jer bez ikakve zadržke i dvojbe svjedoči milost i blagoslov koji su ga je cijeloga života pratili.

Nema boljega i preciznijeg teksta za upoznavanje srca jednog Božjeg miljenika, koji svaki korak u životu čini iz ljubavi prema mladima, poglavito najsiromašnijima, s jedinom željom da ih vidi sretne sada i u vječnosti. Neumorni borac za njihovu vremenitost i vječnost pravi je primjer za nas roditelje i odgojitelje današnjega doba.

Čitajući ove stranice, nemoj se zadržavati na šturim činjenicama, čudesnim događajima i lijepim pričama, nego razmatraj i ti koliko Gospodin kroz nas malene i

krhke ljude umije raditi čuda. Don Bosco i salezijansko djelo pravi su primjer kako Providnost u trenutku kad se milost i naša sloboda sastanu može i »brda premješati«. Crkvena povijest je prepuna takvih primjera, a mi vjerujemo da Bog ni danas među nama nije zašutio.

Ovo džepno izdanje donosimo bez velikog uvoda i kritičkog aparata kako bi tekst bio jednostavniji i pristupačniji široj publici. Ukoliko te zanima povijest ovog spisa i kritički osvrt, potičem te svakako da pročitaš naše prošireno izdanje.

Nadamo se da će ova knjižica pomoći i u tvome hodu i poslanju!

Urednik

USPOMENE
IZ ORATORIJA

1815. - 1835.¹

*Uspomene iz Oratorija od 1815. do 1825.
isključivo za članove salezijance*

USPOMENE ZA ORATORIJ I SALEZIJANSKU DRUŽBU

Više su me puta poticali da zapišem uspomene u vezi s Oratorijem sv. Franje Saleškoga, i premda mi je bilo teško oprijeti se autoritetu onoga tko mi je to savjetovao, ipak se nisam nikada mogao odlučiti da se posebno prihvatim toga posla, pogotovo stoga što je to značilo da trebam prečesto govoriti o sebi samome.² Sada se tome pridružio nalog osobe najvišeg autoriteta koji ne dopušta odugovlačenje³ te se stoga prihvaćam izlaganja onih povjerljivih pojedinosti koje mogu osvijetliti povijest Oratorija ili koristiti toj ustanovi koju je božanska providnost povjerila Družbi sv. Franje Saleškoga. Prije svega, moram naglasiti da pišem za svoje predrage sinove salezijance, ali *zabranjujem da se to objavi bilo prije bilo poslije moje smrti.*⁴

Čemu bi dakle mogao poslužiti ovaj spis? Služit će kao pouka za nadvladavanje budućih poteškoća, uz pomoć primjera iz prošlosti; poslužiti će i zato da se obznani kako je sâm Bog uvijek bio naš vodič; poslužiti će mojim sinovima da se zabave čitajući o događajima u kojima je sudjelovao njihov otac, a čitat će ih tim radije kada, nakon što me Bog pozove da položim račune o svom djelovanju, više ne budem među njima.

Dogodi li se da doživljaje izložim možda previše samozadovoljno ili hvalisavo, oprostite mi. Riječ je o ocu kojemu je drago o svom životu govoriti svojim dragim sinovima, kojima je također drago doznati male životne zgode onoga koji ih je toliko ljubio te je i u malim i u velikim stvarima uvijek nastojao djelovati na njihovu duhovnu i materijalnu korist.

Ove uspomene izlažem podijeljene u razdoblja od deset godina, jer se u svakom takvom razdoblju dogodio spomena vrijedan i značajan pomak u razvoju naše ustanove.

Kada vi, sinci moji, budete čitali ove uspomene nakon moje smrti, sjetite se da ste imali oca koji vam je bio privržen; oca koji je prije negoli će napustiti ovaj svijet ostavio ove uspomene kao zalog očinske naklonosti. S time na umu, molite Boga za vječni pokoj moje duše.

DESET GODINA DJETINJSTVA – OČEVA SMRT – OBITELJSKA NEIMAŠTINA – MAJKA UDOVICA

Rodio sam se 1815. godine⁵, na dan posvećen Mariji Uznesenoj na nebo, u Morialdu, zaseoku Castelnuova d’Asti.⁶ Moja majka je Margareta Occhiena iz Capriglija⁷, a ime mog oca je Franjo.⁸ Bijahu oni seljaci, koji su radom i štedljivošću pošteno stjecali za život. Moj je dobri otac gotovo jedino svojim znojem izdržavao moju sedamdese-togodišnju baku⁹, koju su mučile razne staračke bolesti, zatim troje djece – od kojih je najstariji bio Antun, sin iz njegova prvoga braka¹⁰, drugi Josip¹¹ i najmlađi Ivan, a to sam ja¹², te još dvojicu poljskih radnika.

Nisam još navršio ni dvije godine kad nas je milosrdni Bog pogodio teškom nesrećom. Umro mi je voljeni otac. Bio je pun snage i u najboljoj životnoj dobi, te osobito brižan za kršćanski odgoj svoje djece. Jednoga

je dana, vrativši se kući s posla, sav u znoju neoprezno sišao u hladni podrum. Uvečer se pojavila visoka ognjica i isprekidano disanje, predznaci teške bolesti. Svaka je pomoć bila uzaludna, i za nekoliko je dana bio na samrti. Opskrbljen svetim sakramentima, preporučio je majci da se uzda u Boga i umro u muževnoj dobi od 34 godine, 12. svibnja 1817.

Ne znam kako sam se ja ponašao u toj tužnoj prigodi. Sjećam se samo, i to je prvo čega se u životu sjećam, da sam dok su svi izlazili iz pokojnikove sobe, ja svakako htio ondje ostati. – »Dođi, Ivane, dođi sa mnom«, ponavljala je moja ucviljena majka. – »Ako ne ide tata, ne želim ni ja«, odgovorih. – »Jadni sine«, odgovorila je majka, »dođi sa mnom, ti više nemaš oca.« – Rekavši to, briznula je u plač, uzela me za ruku i izvela iz sobe. Ja sam plakao jer je ona plakala. U toj dobi svakako nisam mogao shvatiti koliko je gubitak oca velika nesreća.

Taj je događaj donio nevolje čitavoj obitelji. Valjalo je izdržavati petero ljudi. Ljetina, naše jedino blago, te je godine propala zbog strahovite suše. Cijena hrane vrto-glavo je porasla. Žito se plaćalo do 25 franaka po emini¹³, a kukuruz ili sirak 16 franaka. Ljudi koji su živjeli u to doba uvjeravaju me da su prosjaci molili barem malo mekinja kako bi ih skuhalo za jelo zajedno sa slanutkom ili grahom. Po livadama su nalazili mrtvace s ustima punim trave kojom su pokušavali utažiti silnu glad.

Majka mi je više puta pripovijedala kako je hranila obitelj sve dok je bilo hrane. Zatim je dala nešto novca susjedu Bernardu Cavallu da pođe u potragu za hranom. Taj je prijatelj obišao razne tržnice, ali nije mogao ništa nabaviti, čak ni po visokoj cijeni. Nakon dva dana vratio se predvečer, a mi smo ga željno iščekivali. Na vijest da sa sobom ne nosi ništa osim novca sve nas je obuzela strava. Budući da toga dana gotovo ništa nismo jeli,

bojali smo se teških posljedica gladi te noći. Majka je odvažno obišla susjede ne bi li posudila nešto hrane, ali nije našla nikoga tko bi joj mogao pomoći. – »Moj mi je muž«, rekla je, »umirući preporučio da se uzdam u Boga. Dođite, dakle, kleknimo i molimo.« Nakon kratke molitve ustala je i rekla: »U krajnjim slučajevima valja upotrijebiti krajnja sredstva.« Zatim je pošla u staju te je uz pomoć već spomenutoga Cavalla zaklala tele i tako je, na brzinu skuhavši jedan dio, utažila glad iznemogle obitelji. Sljedećih je dana po skupoj cijeni kupovala žito koje se dobavljalo iz dalekih zemalja.

Svatko može zamisliti koliko je morala trpjeti i mučiti se moja majka te strašne godine. Ipak smo neumornim radom i stalnom štednjom i u najmanjim sitnicama te uz poneku uistinu providonosnu pomoć uspjeli prebroditi krizu. O tome mi je majka često pričala, a potvrdili su mi to i rođaci i prijatelji.

Nakon što je prošla ta strašna nestašica, a kućna se situacija poboljšala, mojoj je majci ponuđena vrlo povoljna udaja,¹⁴ ali je ona odmah odgovorila: »Bog mi je dao jednoga muža i Bog mi ga je uzeo. S njegovom smrću Gospodin mi je povjerio brigu o troje djece i ja bih bila okrutna majka kad bih ih napustila u trenutku kad sam im najpotrebnija.« Govorili su joj da će njezina djeca biti povjerena dobru skrbniku, koji će se za njih valjano brinuti. – »Skrbnik im može biti prijatelj«, odgovorila je ta velikodušna žena, »a ja sam majka svoje djece. Nikad ih neću napustiti, makar mi se ponudilo i sve blago ovoga svijeta.«

Njezina je najveća briga bila da svoju djecu pouči u vjeri, učini poslušnima i zaposli u skladu s njihovom dobi. Dok još bijah sasvim malen, ona me je sama naučila molitve. Čim sam se bio u stanju pridružiti svojoj braći, ujutro i uvečer bismo klečeći zajedno izmolili molitve i

trećinu krunice. Sjećam se da me je ona sama pripremila na prvu ispovijed i otpratila u crkvu. Prvo se sama ispovjedila i preporučila me ispovjedniku, a zatim mi je pomogla pri zahvali. Nastavila me je tako pratiti sve dok me nije držala sposobnim da se sam dostojno ispovjedim.

U međuvremenu sam napunio devet godina. Majka me je željela poslati u školu, ali je velika nevolja bila udaljenost jer je do Castelnuova bilo pet kilometara. Protiv mog odlaska u kolegij bio je brat Antun.¹⁵ Done-sena je kompromisna odluka. Zimi sam pohađao školu u obližnjem Caprigliju, gdje sam mogao naučiti osnove čitanja i pisanja. Učitelj mi je bio vrlo pobožni svećenik Josip Lacqua, koji je prema meni bio vrlo pažljiv i drage se volje brinuo za moje obrazovanje, a još više za moj kršćanski odgoj. Ljeti sam međutim, udovoljivši svom bratu, radio u polju.

SAN

U toj sam dobi usnuo san koji mi se duboko usjekao u sjećanje za čitav život. U snu mi se učinilo da sam blizu kuće u vrlo prostranu dvorištu, gdje se u igri okupilo mnoštvo dječaka. Jedni su se smijali, drugi igrali, nerijetki su psovali. Čuvši te psovke, odmah sam se bacio među njih služeći se šakama i riječima ne bih li ih ušutkao. U tom se trenutku pojavio dostojanstven muškarac muževne dobi u sjajnoj odjeći. Nosio je bijeli plašt, a lice mu je bilo tako sjajno da ga nisam mogao gledati. On me je zovnuo imenom i naredio mi da se postavim na čelo tih dječaka rekavši mi:

– »Ne udarcima, nego blagošću i ljubaznošću morat ćeš pridobiti te svoje prijatelje. Počni ih dakle odmah poučavati o rugobi grijeha i ljepoti kreposti.«

Zbunjen i prestrašen, odvratio sam da sam siromašan i neuk dječak nesposoban govoriti o vjeri tim dječacima.

U tom se trenutku dječaci prestadoše tući, galamiti i psovati, te se svi okupiše oko čovjeka koji je govorio.

Gotovo nesvjestan onoga što govorim, upitao sam: »Tko ste Vi koji mi zapovijedate nešto nemoguće?«

– »Upravo zato što ti to izgleda nemoguće, svojom poslušnošću i učenjem moraš postići da to postane moguće.«

– »Gdje ću i kako ću to moći naučiti?«

– »Dat ću ti učiteljicu pod čijim ćeš vodstvom postati mudar i bez koje svako znanje postaje ludost.«

– »Ali tko ste Vi koji tako govorite?«

– »Ja sam sin one koju te tvoja majka naučila pozdravljati tri puta dnevno.«¹⁶

– »Majka mi kaže da se bez njezina dopuštenja ne družim s onima koje ne poznajem. Stoga mi recite svoje ime.«

– »Za moje ime pitaj moju majku.«

U tom trenutku vidjeh uz njega ženu veličanstvena izgleda, ogrnutu plaštom koji je bliještao na sve strane, kao da je posut presjajnim zvijezdama. Opazivši po mojim pitanjima i odgovorima da sam sve zbunjeniji, ona me je pozvala da joj pristupim te me blago uzela za ruku i rekla mi: »Pogledaj.« Bacivši pogled uokolo, opazih kako su se svi oni dječaci razbježali, a umjesto njih vidjeh mnoštvo koza, pasa, mačaka, medvjeda i brojnih drugih životinja.

– »Evo tvoga polja, tu ćeš morati raditi. Budi ponizan, snažan i odlučan. A ono što vidiš da se u ovom trenutku događa tim životinjama, morat ćeš i ti učiniti za moju djecu.«

Pogledah i gle, umjesto krvoločnih životinja, pojavi se isto toliko pitomih jaganjaca, koji su poskakivali okolo mekećući kao da se raduju onom gospodinu i gospođi. Toga trenutka, još uvijek u snu, počeh plakati i zamolih

onog čovjeka neka mi govori tako da razumijem, jer nisam znao što bi to sve imalo značiti.

Onda mi Ona položi ruku na glavu govoreći:

– »U pravo ćeš vrijeme sve razumjeti.«

Kad je to rekla, neka me buka probudi.

Ostadoh zbunjen. Činilo mi se da me ruke bole od udaraca koje zadadoh, a lice od primljenih ćuški. Onaj čovjek i ona žena, ono što su mi rekli i što sam čuo toliko su mi zaokupili misli da te noći više nisam mogao zaspati.

Ujutro sam odmah ispričao onaj san prvo svojoj braći, koja su se počela smijati, a zatim majci i baki. Svatko ga je na svoj način tumačio.

Brat Josip je rekao: »Postat ćeš čuvar koza, ovaca i drugih životinja.«

Moja majka:

»Tko zna nećeš li postati svećenik.«

Antun je odbrusio:

»Možda ćeš postati vođa razbojnika.«

Ali baka, koja je znala dosta teologije iako bijaše potpuno nepismena, izreče konačnu presudu: »*Ne valja se obazirati na snove.*«

Prihvatio sam bakino mišljenje, ali ipak nisam mogao zaboraviti onoga sna. Ono što ću kasnije izložiti dat će mu značenje. Uvijek sam o svemu tome šutio; moja rodbina nije na to obraćala pozornost. Ali kad sam 1858. pošao u Rim kako bih s papom razgovarao o Salezijanskoj družbi, on je htio da mu potanko ispričam sve što bi se moglo makar samo pričiniti nadnaravnim. Tada sam prvi put ispričovjedio san koji sam usnuo između devete i desete godine. Papa mi je zapovjedio da ga potanko i doslovno zapišem te ga ostavim za ohrabrenje članovima Družbe čije je ustanovljenje bilo svrha toga putovanja u Rim.¹⁷

SADRŽAJ

Predgovor	5
Uspomene iz oratorija: 1815. – 1835.	9
Prva dekada: 1825. – 1835.	19
Druga dekada: 1835. – 1845.	63
Treća dekada: 1846. – 1855.	127
Bilješke	187

Sva prava pridržana. Nijedan se dio ove knjige ne smije umnožavati, fotokopirati, reproducirati ni prenositi u bilo kakvu obliku (elektronički, mehanički i sl.) bez prethodne pisane suglasnosti nakladnika.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000982957.

ISBN 978-953-205-166-7

Tiskano u Hrvatskoj, siječanj 2018.

1 2 3 4 5 • 22 21 20 19 18